

נחמיה פרק א / תפילת נחמיה

מבוא

עליית עזרא ולאחר 13 שנה עליית נחמיה מתרחשות בשעה שחלק מהחזון הגדול (נבואה) של נביאי בית ראשון, והנביאים חגי וזכריה, שליוו את ימי זרובבל, כבר התגשם – עשרות אלפים עלו ארצה, ובית המקדש כבר עומד על תילו (בנוי). יחד עם זאת חלק גדול מהבטחות הנביאים עדיין לא התממש במציאות, וקשיי השעה העיבו ועמעמו את גודל השעה. במרכזו של ספר נחמיה עומדת דמותו של נחמיה, שהיה אחד מגדולי מנהיגיו של עם ישראל בתחילת ימי הבית השני, והתמודד עם הפער שבין חזון הנביאים למציאות בארץ. כפי שנראה בהמשך לימודנו, נחמיה משלב בהתנהגותו את הביטחון והאמונה המלאים בשליחות הא-לוקית המוטלת עליו יחד עם הנחישות הפוליטית והמעשית הנדרשת ממנו בכדי לבצע. בתקופת עזרא נחמיה יש מלך אחר בבבל ושמו ארתחשסתא. עזרא פעל כמנהיג רוחני ונחמיה כמנהיג מדיני.

פסוק א: פתיחה

”דַּבְּרִי נְחֻמָּהּ, בְּ-חֻכְלָהּ: וַיְהִי בְחֹדֶשׁ-כֶּסֶלֹ שְׁנַת עֶשְׂרִים, וַאֲנִי הָיִיתִי בְּשׁוֹשׁן הַבְּיָרָה.” נשים לב לכמה דברים:

- **”בְּחֹדֶשׁ כֶּסֶלֹ”** - “לראשונה בתנ”ך אנו קוראים אודות **תאריכים** הכוללים שמות של חודשים, כפי שאנו מכירים בימינו, ללא ציון מספרים כמו שאנו מכירים מן התורה ומתקופת בית ראשון (למשל: החודש הראשון, החודש השני). ועל כך אמרו חכמים: **”דאמר רבי חנינה שמות חדשים עלו בידם מבבל”** (ירושלמי מסכת ראש השנה פרק א ה”ב).
- **”שְׁנַת עֶשְׂרִים”** – “הספירה היא למלכותו של מלך זר – מלך פרס, נחמיה נמצא בשושן הבירה והוא כפוף למלך פרס. וכפי שנראה בהמשך מדובר במלך ארתחשסתא, שבחסותו (ברשותו) עלה עזרא לירושלים בשנת שבע למלכותו.
- **”וַאֲנִי הָיִיתִי”** – “הספר נכתב בגוף ראשון יחיד – זהו ספרו של נחמיה הנכתב בדרך של יומן. בכך הוא ייחודי מספרי התנ”ך האחרים, שכן אין הוא שירה (כמו תהלים) או מאמרי חכמה (כמו קהלת) אלא ספר מאורעות, שנכתב בלשון יחיד בזמן ההתרחשויות עצמן.

על מעמדו של נחמיה אנו לומדים מן הפסוק האחרון של הפרק שלנו: **”וַאֲנִי הָיִיתִי מְשֻׁקָה, לְמַלְךְ.”** נחמיה, אם כן, הוא שר המשקים של ארתחשסתא מלך פרס, ומקורב לחצר המלוכה ולמלך באופן אישי, מעמדו הוא שמאפשר לו לפעול ובכך גדולתו.

פסוקים ב-ג: הדיווח של חנני ואנשיו

בתקופה זו בית ה' כבר בנוי בירושלים, ועשרות אלפים עלו ארצה עם עליית זרובבל. מסתבר שהעלייה הגדולה, הקמת המקדש, ופעליו של עזרא הסופר עדיין לא חוללו מפנה מספיק חיובי במצב בארץ ובפרט בירושלים. לשושן הבירה מגיע מירושלים אדם בשם חנני וכך הוא מדווח לנחמיה על המצב בארץ: **”הַנְּשָׂאֲרִים אֲשֶׁר-נִשְׂאָרוּ מִן-הַשְּׂבִי שָׁם בְּמִדְיָנָה, בְּרָעָה גְדֹלָה וּבְחָרְפָּה; וְחֹמַת יְרוּשָׁלַם מְפֹרָצָת וּשְׁעָרֶיהָ נִצְתוּ בְּאֵשׁ.”** הדיווח הזה מתאר מצב כללי בירושלים: למרות שכבר נבנה בית המקדש, חומות העיר ירושלים פרוצות ושרופות ומצב היהודים בעיר גרוע – הם נמצאים “בצרה גדלה ובחרפה”.

פסוק ד: התיאור הזה מאד הסעיר את רוחו של נחמיה, שגר בשושן הבירה בתנאים טובים יותר מאלה שגרים בארץ. הוא בכה, התאבל, צם והתפלל לפני ה'.

פסוקים ה-יא: תפילת נחמיה

נחמיה מתחנן לפני ה' שישמע את תפילתו. הוא מודה שעם ישראל נענש בגלל חטאיו. נחמיה מזכיר את הבטחת ה' שאם עם ישראל יחזרו בתשובה ה' יגאל אותם. לבסוף, נחמיה ביקש בתפילתו שה' יסייע לו שבקשתו ממלך פרס תתקבל.

בפרקים הבאים נראה שלנחמיה יש אמונה ובטחון בה', והוא מרבה לפנות אל ה' או מביע אמונתו שה' יעזור.